

Filosofar no provoca danys cerebrals. Ei, almenys aparentment!

written by Francesc Pomés Martorell | 24 de febrer de 2023

Avui, amb la vostra inestimable comprensió, provarem de demostrar que moltes vegades anar a cercar en la història de la filosofia i el pensament inspiració per pensar en el nostre present, no és només una tasca d'erudits i intel·lectuals, sinó que pot ser una font imprescindible per entendre i reflexionar sobre la nostra realitat actual.

Tots recordeu que en moltes manifestacions vàrem cridar: «Tu tens poder si jo tinc por, si no tinc por, tu no tens poder!» Malauradament sembla que era només un lema sense contingut real, i així ens va!

Als catalans ens aniria molt bé llegir o rellegir el text d'Étienne de La Boétie, un filòsof del segle XVI: «[Discurs sobre la servitud voluntària](#)» per entendre el perquè alguns sempre acaben sotmetent-se de bon grat, no per por, o per la força o per engany, al poder de torn. Així no ens exclamaríem tant i no ens dedicariem a titllar de botiflers o traïdors a tothom que no pensa com nosaltres, i entendríem que les posicions de cada persona o grup tenen una fonamentació en fets perfectament explicables. **Cosa que no vol dir pas que hàgim de compartir la seva posició.**

Anem al text De La Boétie, que anava dirigit fonamentalment contra les monarquies absolutes i tota mena de govern tirànic, i la seva relació amb la situació de Catalunya avui. La seva primera reflexió és aquesta: «...com és possible que tants homes, tants pobles, tantes ciutats, tantes nacions, suportin en algunes oportunitats a un únic tirà, el poder del qual surt del que ells li vulguin donar: que només els pot fer mal

mentre el vulguin suportar; que no els podria fer cap mal si no triessin patir-lo abans que contradir-lo».

Ell mateix es respon: «Són els mateixos pobles aquells que es deixen, o més aviat, es fan reprimir, doncs en deixar de servir es veurien lliures. És el poble qui se sotmet, qui es degolla, qui podent elegir entre ser serf o lliure, rebutja la seva llibertat i es junyeix al jou: qui accepta el seu mal o, més aviat, el persegueix...si no els donéssim res ni els obeïssim (als tirans), sense necessitat de combatre'ls ni atacar-los, els deixariem nus i derrotats i ja no serien res». I continua: «...podríeu alliberar-vos sense ni tan sols intentar-ho, simplement volent-ho fer. Decidiu-vos, doncs, a deixar de servir, i sereu homes lliures».

Com veieu, De La Boétie no dona les culpes a altres, sinó que ens fa responsables, en primer lloc, a nosaltres mateixos de la situació d'opressió en la qual vivim. No s'hi val allò tan nostrat de donar sempre les culpes als altres, siguin aquests persones, partits o estats. I a més introdueix una tàctica que alguns es pensen que acaben d'inventar: la desobediència civil.

La seva concepció de les persones i la societat podríem dir que és optimista: «...la llibertat és natural i que, en la meua opinió, no tan sols naixem posseint-la sinó amb el prouit de defensar-la».

Llavors per què ens conformem a estar sotmesos?: «Per descomptat, tots els homes, mentre els resta alguna cosa d'humanitat, si es deixen sotmetre, és necessari que ho facin per una d'aquestes dues causes: a la força o enganyats». Però De La Boétie remarca que els homes: «...no són enganyats tantes vegades pel pròxim, sinó per un mateix». Ho podríem dir d'una altra manera: moltes vegades no és que ens enganyin, és que volem ser enganyats! Això sí, ens exclamem que ens han enganyat, com si fóssim criatures sense capacitat de pensar i actuar pel nostre compte. D'això se'n diu immaduresa. I els

catalans i catalanes en tenim molta!

Continua explicant De La Boétie perquè ens sotmetem de grat: «...els homes que neixen sota un jou i després són criats i educats en la servitud, sense mirar més enllà, s'accontenten de viure com han nascut, i no pensant en tenir d'altre bé ni posseir cap altre dret que aquell amb què s'han trobat; prenen com a natural l'estat en què van nàixer». És a dir, ens hem acostumat a no ser lliures, i la història d'Espanya ens hi ha ajudat força, i ens és més còmode continuar així. I això val per a totes les decisions que prenem durant la nostra vida. Volem ser lliures, però no n'assumim els riscos per aconseguir-ho.

Però hi ha més raons d'aquesta servitud voluntària: «...gràcies a la concessió de favors, als guanys, o a les compensacions que s'aconsegueixen amb els tirans, hi ha quasi bé tanta gent per a qui la tirania és profitosa com per als que la llibertat seria desitjable... Així és com el tirà sotmet els seus súbdits, a uns mitjançant els altres». I aquí és fàcil pensar en totes aquelles persones, principalment de la classe política i de molts altres àmbits que, malgrat cridar a favor de la llibertat, a l'hora de la veritat sempre trien allò que els permet mantenir la seva situació privilegiada, abans que córrer el risc de perdre-la. Un exemple clar és com es pretén mantenir la ficció que des d'una institució, la Generalitat, que forma part indestriable de l'estructura de la monarquia espanyola, es pot fer res útil per a la llibertat dels catalans. La Generalitat s'ha convertit en un obstacle per a la independència. Fa de vigilant de presons dels nostres presos, acusa els activistes als tribunals espanyols, empra els mossos com a repressors, i s'agenolla davant el Borbó i el Gobierno. Potser que ens deixem de fer l'orni i ens acarem a les coses com són, i no com voldríem que fossin!

Ho diu De La Boétie d'una manera molt clara: «...no s'ha d'abusar del sant nom de la llibertat per tirar endavant males empreses». No podem confondre la lluita per la llibertat de

tots amb la lluita per la llibertat d'alguns. Tota la solidaritat i esforç contra la repressió que pateixen tants catalans i catalanes, però la lluita fonamental és per la llibertat de tots. Benvinguts indults, amnisties, canvis legislatius, i altres faramalles legals, però això no ens ha de distreure d'allò que és fonamental, el dret a decidir lliurement i democràtica el futur de tots nosaltres. I això no ens ho donarà ningú, ho hem d'aconseguir lluitant i fent que a l'Estat espanyol li surti més car mantenir-nos sotmesos que no pas deixar-nos decidir lliurement. I aquesta lluita comença per cadascú de nosaltres amb les nostres actituds i decisions de cada dia.

I ara que es pretén fer veure que hi ha una taula de diàleg impossible quan ambdues bandes no estan en situació d'igualtat i una continua reprimint a l'altra, va bé acabar amb una darrera frase de De La Boétie: «...quina altra cosa és apropiarse al tirà, sinó allunyar-se de la llibertat i, per dir-ho així, abraçar la servitud?».

Espero que aquells i aquelles que m'heu seguit fins aquí, ara estigueu d'acord que llegir a filòsofs o pensadors d'altres temps paga la pena moltes vegades.

Nota: Les cites que he donat són traduccions meves del francès d'una edició que podeu trobar en accés lliure a <https://archive.org/details/etienne-de-la-boetie-discours-de-la-servitude-volontaire-1548/page/34/mode/2up>